

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และการพัฒนาทางสังคมของมนุษยชาติมนุษยย์ล้วนดำรงอยู่ภายใต้ระบบการพึ่งพาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้ไฟในการดำรงชีวิตซึ่งเป็นรากฐานปัจจัยอันสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์อารยธรรมของมนุษย์มาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนได้สั่งสม เรียนรู้ ถ่ายทอด สืบต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งตลอดระยะเวลาเกือบ ๕,๐๐๐ ปี มาแล้วมนุษย์เริ่มรู้จักไฟและใช้ไฟให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ มากมายที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตและความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ นับตั้งแต่การใช้ไฟเพื่อป้องกันตนเองจากสัตว์ร้าย จนพัฒนามาจนถึงการใช้ไฟในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบการผลิตและการปรับตัวทางวัฒนธรรม ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ไฟจึงเป็นสัญลักษณ์และเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้อยู่รอด แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาจากการรู้จักไฟในด้านต่างๆ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีเรื่องไฟเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยอย่างปฏิเสธไม่ได้ ถ้ากล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนใหญ่จะนึกถึงปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าของกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพล การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินของชาวบ้านหรือการแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่หมุนเวียนของชาวเขา เป็นต้น ซึ่งมีน้อยนักที่จะพูดถึงปัญหาที่เกิดจากไฟป่าโดยเฉพาะไฟป่าที่เกิดจากคน ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วไฟป่าสร้างความเสียหายให้กับทรัพยากรป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพมากกว่าสาเหตุอื่นๆ เพราะไฟป่าสามารถลุกลามไหม้พื้นที่ป่าจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว^๑

จากการศึกษาในเขตร้อนส่วนใหญ่ พบว่าไฟป่าที่เกิดซ้ำซากในที่ดินทุกๆ ปี มีผลทำให้สภาพป่าค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นทุ่ง ซึ่งความจริงแล้วไฟเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยปรับระบบนิเวศให้มีความสมดุล และต้องทำความเข้าใจว่าเป็นไฟป่าที่เกิดจากธรรมชาติจริงๆ มิใช่ไฟป่า ที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ดังเช่น สถานการณ์ไฟป่าในปัจจุบัน ซึ่งมักเกิดขึ้นซ้ำซากบริเวณพื้นที่เกิดอยู่เป็นประจำทุกๆ ปี ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ดิน น้ำ ป่า ในระยะยาวด้วย รวมทั้งเป็นสาเหตุหนึ่งของการชะล้างพังทลายของหน้าดินและทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดิน เมื่อฝนตกน้ำที่ชะล้างไหลลงสู่ลำน้ำทำให้คุณภาพน้ำลดลง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเกษตรกรรม การคมนาคมทางบกทางอากาศ คุณภาพชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ภาวะเรือนกระจกที่ทำให้อุณหภูมิของโลกร้อนขึ้น ไฟป่าจึงกลายเป็น

^๑ เฉลิมพล กันทาเดช, “การมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าบ้านงาแมง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

ปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคน สัตว์สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นลูกโซ่ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากไม่มีการตระหนักถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

ดังนั้น มนุษย์ควรจะใช้ไฟอย่างไรเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด ตรงนี้จึงเป็นสาระสำคัญของการใช้ไฟในระบบการผลิตและการจัดการของผู้คนในอดีต ซึ่งปัจจุบันวิธีคิดนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก จากการผลิตแบบยังชีพกลายเป็นการผลิตเพื่อการค้า จากความต้องการปริมาณพื้นที่ในการเพาะปลูกที่เหมาะสมกับแรงงานและระบบความสัมพันธ์ทางสังคม กลับกลายเป็นการแสวงหาพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณของผลผลิตและการครอบครองที่ดิน ซึ่งในอดีตการทำไร่หมุนเวียนนั้นจะต้องย้ายพื้นที่ออกไปจากที่เดิมเพื่อปล่อยให้ธรรมชาติฟื้นฟูตัวเอง โดยการย้ายไปทำการเพาะปลูกในพื้นที่อีกแปลงหนึ่งซึ่งได้รับการฟื้นฟูแล้ว ซึ่งพื้นที่แห่งนั้น ก็คือพื้นที่ๆ เคยทำมาหากินมาก่อนนั่นเอง และเป็นกรรมสิทธิ์ที่ชุมชนในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคมนั่นเอง^๒

การมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าของชาวตำบลทาสบเส้า นั้น เป็นเรื่องความรู้ความเข้าใจ และภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของชาวบ้านที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยที่ชาวบ้านไม่ได้คาดคิดว่าสิ่งที่ทำปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น จะเป็นการทำลายระบบนิเวศ หากแต่กลับเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพด้วยซ้ำไป เช่น ทำให้พืชบางอย่างเจริญเติบโตได้ดี หรือสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงเป็นการย่อยสลายซากวัชพืชเศษไม้ ใบไม้แห้งด้วยไฟ ทำให้ประหยัดเวลาในการจัดการด้วยวิธีอื่น ด้วยวิธีคิดดังกล่าวไฟป่าที่เกิดขึ้นจากน้ำมือของมนุษย์จึงมีใช้สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างลอยๆ และไร้สาระคุณค่า แต่กลับเป็นการตอกย้ำและแสดงให้เห็นถึงวิธีการใช้ไฟของคนแต่โบราณว่า ไม่ได้ใช้ไฟเพื่อตอบสนองความโลภดังเช่นในยุคปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าจึงเป็นระบบการแก้ไขปัญหาอย่างครบวงจรอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เริ่มต้นจากการป้องกันมิให้เกิดไฟป่า โดยศึกษาสาเหตุของการเกิดไฟป่าในแต่ละชุมชน แล้ววางแผนป้องกันหรือกำจัดสาเหตุนั้นเสีย แต่โดยทางปฏิบัติแล้วแม้จะมีการป้องกันดีอย่างไรก็ตาม ไฟป่าก็ยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้ ฉะนั้น จึงต้องกำหนดมาตรการอื่นๆ ตามมา คือ การเตรียมการดับไฟป่า การตรวจหาไฟ การจัดองค์กรดับไฟป่า เมื่อมีไฟป่าเกิดขึ้นและการดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าโดยหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการอย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นการให้ความสำคัญต่อชุมชนที่จะเข้ามาช่วยกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน

ประชาชนในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ให้ความร่วมมือในการควบคุมไฟป่ากับหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี เพราะอดีตเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เคยประสบกับปัญหาเรื่อง การบุกรุกป่าจากการทำการเกษตรกรรม การตัดไม้ทำลายป่า หน่วยงานของรัฐจึงได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและการควบคุมไฟป่าให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐช่วยปกป้องดูแล รักษา และควบคุมไฟป่า

^๒ อภินันท์ ปลอดเปลี่ยว และคณะ, แนวทางการควบคุมไฟป่าในประเทศไทย ส่วนจัดการไฟและภัยธรรมชาติ, (สำนักป้องกันและปราบปราม : กรมป่าไม้, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒.

และชาวตำบลทาสบเส้า ได้ควบคุมไฟฟ้าได้ดีกว่าพื้นที่อื่นๆ ที่อยู่ติดกับพื้นที่ที่เกิดไฟฟ้า โดยวิเคราะห์จากสถิติไฟฟ้าในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ชาวบ้านสามารถรักษาพื้นที่ป่าบริเวณรอบหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี^๓

อย่างไรก็ตาม ในเขตพื้นที่ตำบลทาสบเส้า ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางส่วนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต มีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตัวเมือง เข้าภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงละเลยต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าในพื้นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของตนเอง ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุกับกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ มีความห่างเหินกันมากขึ้น ทั้งนี้ เกิดจากปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนในชุมชน คือ การยอมรับและไว้วางใจผู้นำของชุมชน การทำงานร่วมกับหน่วยงานป่าไม้และความสม่ำเสมอในการติดตามงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพราะหากประชาชนมีส่วนร่วมจากการสนับสนุนของรัฐ ชุมชนได้ทำงานประสานงานกับภาครัฐ จะก่อเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ อันเกิดจากการได้ทุ่มเทแรงใจแรงกาย^๔ เมื่อประชาชนได้เห็นความสำเร็จของงาน ก็จะเกิดภาคภูมิใจ แต่การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ขึ้น ขึ้นกับแรงจูงใจและเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม และการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่รัฐสนับสนุนส่งเสริมและชักนำโดยการสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินงาน วางแผน และทำกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสียจากการมีส่วนร่วม^๕

และในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับไฟฟ้านั้น ได้ส่งผลกระทบต่อด้านบวกต่อพฤติกรรม การควบคุมไฟฟ้า^๖ และปัจจัยเรื่องช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานมีผลต่อการมีจิตสำนึก เกิดความรักและหวงแหน การรับรู้ข่าวสาร โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ^๗ การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ย่อมหมายถึงชุมชนนั้น จะมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งด้วย หากประชาชนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อดำรงชีพ เมื่อเกิดไฟฟ้าย่อมไม่มีผลต่อวิถีชีวิต

^๓ อาสาสมัครชุมชน, ข้อมูลพื้นฐานป่าชุมชน ตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน, (ลำพูน : อาสาสมัครชุมชน, ๒๕๕๐), หน้า ๕. (อัดสำเนา).

^๔ ไสร็จจ์ ตาปณานนท์, “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๒.

^๕ ระวี อินจินดา, “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการพื้นที่ต้นน้ำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำคำปอง จังหวัดแพร่”, การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒.

^๖ จันทนา นามเทพ, “พฤติกรรมที่มีผลต่อการควบคุมไฟฟ้าของประชาชนในเขตพื้นที่แนวกันชนของเขตการศึกษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), ๑๑๓.

^๗ วิชัย สกุนา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูภูมิทัศน์ดิ่งสองฝั่งแม่น้ำปิง ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), หน้า ๗๘.

จึงไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือกับรัฐในการป้องกันไฟฟ้า^๙ ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีกิจกรรมด้านไฟฟ้าเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้ารวมทั้งมีการประสานงานระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์จากป่าจะมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากป่า^{๑๐}

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยนำหลักธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัย คือเลือกใช้หลักการบริหารนิยธรรม ๗ ประการ ซึ่งประกอบด้วย ๑) การประชุมเป็นนิตย ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม ๓) การไม่บัญญัติ หรือไม่ลั่นเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ๕) การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี ๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๗) การอารักขาคุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม^{๑๑} เพราะหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ประการ จะทำให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมด้านไหนบ้าง รวมถึงมีปัจจัยใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมไฟฟ้า โดยเฉพาะระบบความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟฟ้าที่สืบเนื่องมาจากการถ่ายทอด เรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชน ในพื้นที่เขตตำบลทาสบเส้า และการปกป้องรักษาผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากป่า เพื่อใช้ตอบสนองต่อการดำรงชีพ และสอดคล้องต่อวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

๑.๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

^๙ ชีระพงษ์ สุวรรณพัฒน์, “ความร่วมมือในการป้องกันไฟฟ้าของราษฎรบ้านไร่เปิง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๔๓), หน้า ๙๖.

^{๑๐} ลีศึก ฤทธิเนติกุล, “การมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านดอยปุย-ช่างเคียน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่”, **รายงานการวิจัย**, (ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา : เชียงใหม่, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖๖.

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๘๙.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอปปรานิชธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน มีลักษณะเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอปปรานิชธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน มีความแตกต่างกันอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอปปรานิชธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๓.๔ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้า ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน ตามหลักอปปรานิชธรรม มีลักษณะเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอปปรานิชธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยหลักอปปรานิชธรรม ๗ ประการ ได้แก่^{๑๑} ๑) การประชุมเป็นนิตย ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม ๓) การไม่บัญญัติ หรือไม่ลั่นเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ๕) การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี ๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๗) การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์แก้ปัญหาไฟฟ้าร่วมกับชุมชน

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอปปรานิชธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน ซึ่งประกอบด้วย ๑) การประชุมเป็นนิตย ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม ๓) การไม่บัญญัติ หรือไม่ลั่นเลิกข้อบัญญัติ ตามอำเภอใจ ๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ๕) การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี ๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๗) การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในตำบลทาสบเส้า อำเภอมะทา จังหวัดลำพูน จำนวน ๑๐,๓๑๕ คน

^{๑๑} ท.ม. (ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ทั้งหมด ๑๖ หมู่บ้าน จำแนกตามหมู่บ้านและแบ่งเขตการปกครองได้ดังนี้

หมู่ ๑ บ้านสบเส้า	หมู่ ๙ บ้านหล่ายทา
หมู่ ๒ บ้านแม่สะป๋วด	หมู่ ๑๐ บ้านกอลุง
หมู่ ๓ บ้านศาลาแม่ทา	หมู่ ๑๑ บ้านทุ่งยาว
หมู่ ๔ บ้านผาตั้ง	หมู่ ๑๒ บ้านดอยแก้ว
หมู่ ๕ บ้านจำตาเหิน	หมู่ ๑๓ บ้านดง
หมู่ ๖ บ้านร้องเรือ	หมู่ ๑๔ บ้านสบแม่สะป๋วด
หมู่ ๗ บ้านดอยสารภี	หมู่ ๑๕ บ้านผาสุข
หมู่ ๘ บ้านดอนชัย	หมู่ ๑๖ บ้านหล่ายสาย

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปทานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปทานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปทานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปทานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปทานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีประสบการณ์แก้ปัญหาไฟป่าร่วมกับชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปทานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของประชาชนใน ๔ มิติ คือ การมีส่วนร่วม การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

๑.๖.๒ หลักอภิธานิธรรม หมายถึง ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสีย ธรรมที่ทำให้ไม่เสีย เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ ประการ ประกอบด้วย

๑) ด้านการประชุมเป็นนิตย หมายถึง การประชุม การปรึกษา วางแผน ประเมินผล การปฏิบัติงาน การพูดคุย การประสานงานกันเป็นประจำ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม หมายถึง การเข้าร่วมตั้งแต่เริ่มประชุมจนกระทั่งเลิกประชุม ร่วมประชุมวางแผนกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน การลงมติเห็นชอบร่วมกันซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมภายในองค์กร ทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กร

๓) การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ หมายถึง การไม่ล้มเลิกนโยบาย และไม่บัญญัติกฎระเบียบหรือข้อบังคับอื่นๆ เพื่อประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือตามความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือตามอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง และชอบธรรม

๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหน่วยงาน ป้องกันไฟฟ้า เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นโยบาย และพันธกิจขององค์กร และเพื่อให้บรรลุภารกิจที่หน่วยงานป้องกันไฟฟ้าได้มอบหมายให้ ด้วยความซื่อสัตย์ ยืนยันเพียร ให้ความเคารพ เชื่อฟัง และให้เกียรติ

๕) การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี หมายถึง การเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วม และบริหารภายในองค์กร โดยมีบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ขององค์กร ในสัดส่วนที่สมเหตุสมผลได้รับผลประโยชน์ทัดเทียมกับผู้ชาย และได้รับความคุ้มครองโดยชอบธรรมตามกฎหมาย

๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม หมายถึง การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่สำคัญของท้องถิ่น การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนรักท้องถิ่นของตนเอง การสนับสนุนความเชื่อถือศรัทธาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

๗) การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม หมายถึง การคุ้มครอง การปกป้อง และการดำรงรักษา พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป โดยการทะนุบำรุงป่าไม้ ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึก การมีส่วนร่วมกิจกรรมในการป้องกันไฟฟ้า การสนับสนุน การนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต

๑.๖.๓ ประสพการณ์ในการดับไฟฟ้า หมายถึง ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการควบคุมไฟฟ้าของประชาชนในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดไฟฟ้าและประสพการณ์ในการป้องกันไฟฟ้า และการควบคุมไฟฟ้า

๑.๖.๔ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง วิธีการและความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไฟฟ้าและการควบคุมไฟฟ้าของประชาชนประชาชนในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จากแหล่งต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ จากเพื่อนบ้าน การเข้าร่วมประชุม/อบรมเรื่องสิ่งแวดล้อม วิทยุ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ และเอกสารเผยแพร่ต่างๆ

๑.๖.๕ การเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ความถี่หรือจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการควบคุมไฟฟ้าของประชาชนในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน อาทิ กิจกรรมทำแนวกันไฟ กิจกรรมทำความสะอาดแนวกันไฟ แจกเหตุไฟไหม้ป่า ลาดตระเวนตรวจหาไฟฟ้า ลาดตระเวนป้องกันการลักลอบเผาป่า กิจกรรมดับไฟฟ้า เป็นต้น ในรอบปีโดยประชาชนเอง

๑.๖.๖ ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักปธานิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑.๗.๒ ได้เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักปธานิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักปธานิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑.๗.๔ ได้แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักปธานิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑.๗.๕ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักปธานิยธรรม ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันไฟฟ้า